

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.07.2015, sp. zn. 14 Cmo 354/2014, ECLI:CZ:VSPH:2015:14.CMO.354.2014.1

Číslo: 43/2016

Právní věta: Zástavní právo k podílu v korporaci, který není představován cenným papírem či zaknihovaným cenným papírem, vzniká zápisem do veřejného rejstříku, v němž je korporace zapsána; jiný způsob vzniku zástavního práva nelze sjednat. Zástavní věřitel je aktivně věcně legitimován k podání návrhu na zápis zástavního práva k podílu v korporaci do obchodního rejstříku (§ 11 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., § 1322 o. z.). Má-li být do obchodního rejstříku zapsáno zástavní právo k družstevnímu podílu, musí být současně do obchodního rejstříku zapsán člen družstva, jehož podíl se zastavuje, a zastavovaný družstevní podíl.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 28.07.2015

Spisová značka: 14 Cmo 354/2014

Číslo rozhodnutí: 43

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Družstvo, Obchodní rejstřík, Zástavní právo (o. z.)

Předpisy: § 11 odst. 1 předpisu č. 304/2013Sb.

§ 1322 o. z.

§ 48 odst. 1 písm. f) předpisu č. 304/2013Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Vrchní soud v Praze k odvolání navrhovatele zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Dr 7629-RD7/MSPH, Fj 38962/2014, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze usnesením ze dne 4. 3. 2014 zamítl návrh na zápis změn do obchodního rejstříku ze dne 25. 2. 2014, jímž se navrhovatel domáhal zápisu zástavního práva k družstevnímu podílu H. P. a J. P. v Bytovém družstvu Č. (dále jen „družstvo“ a „družstevní podíl“) do veřejného rejstříku.

2. Svě rozhodnutí soud prvního stupně odůvodnil odkazem na úpravu v § 25 a 48 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob („zákon o rejstřících“), jež stanoví, jaké údaje o právnických a fyzických osobách se zapisují do veřejného rejstříku, a z níž rovněž vyplývá, že

u družstva se do veřejného rejstříku údaje o členech družstva a jejich družstevních podílech nezapisují. Soud prvního stupně zároveň odkázal na § 1316 a § 1322 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“) a uzavřel, že není-li zapisovanou skutečností do veřejného rejstříku údaj o členech družstva a jejich podílech, nezapisuje se do veřejného rejstříku ani zástavní právo k družstevnímu podílu. Zapsat lze toliko takový údaj, ohledně kterého ukládá povinnost (a možnost) zápisu zákon o veřejných rejstřících či jiný právní předpis.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

3. Proti usnesení soudu prvního stupně podal navrhovatel odvolání, v němž navrhuje, aby odvolací soud napadené usnesení změnil tak, že návrhu zcela vyhoví.

4. Podle odvolatele napadené usnesení spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Soud prvního stupně zaměňuje pojmy „veřejný seznam“ a „veřejný rejstřík“ a na danou věc nesprávně aplikuje § 1316 o. z., jenž na úpravu vzniku zástavního práva k podílu v korporaci nedopadá. Ustanovení § 1322 o. z. výslovně předpokládá zápis zástavního práva k podílu v korporaci do veřejného rejstříku; stejně tak se zápisem zástavního práva k podílu v korporaci do veřejného rejstříku počítá § 48 odst. 1 písm. f) z. v. r. Ustanovení § 1322 o. z. je v poměru speciality k § 1319 o. z. Rovněž podle praxe notářů spočívá modus vzniku zástavního práva k podílu v korporaci v zápisu do veřejného rejstříku. Setrvání na argumentaci soudu prvního stupně by znamenalo – v rozporu s § 1322 o. z. – znemožnění vzniku zástavního práva k podílu v družstvu a rozhodnutí soudu by tak trpělo výrazným deficitem ústavnosti. Odvolatel uzavřel, že postupně vznikající odborná literatura k občanskému zákoníku a zákonu o obchodních korporacích jednoznačně vznik zástavního práva k podílu v družstvu zápisem do veřejného rejstříku připouští.

5. Družstvo se k odvolání navrhovatele vyjádřilo tak, že nesouhlasí s návrhem na zápis zástavního práva k družstevnímu podílu do obchodního rejstříku, neboť H. P. dne 24. 6. 2014 písemně odstoupila od smlouvy uzavřené s navrhovatelem a odvolání je tak bezpředmětné. K tomuto tvrzení družstvo předložilo kopii odstoupení od úvěrové smlouvy ze dne 24. 6. 2010. Manželé P. k datu vyjádření družstva dlužili 5 splátek nájemného včetně příslušných záloh na poskytnuté služby a splátky nesplaceného investičního úvěru. Dle splátkového kalendáře měla H. P. do konce roku 2014 uhradit dlužnou částku a v případě jeho nedodržení a následně okamžitého neuhrazení celého dluhu měl být podán návrh na nařízení exekuce. V případě zápisu předmětného zástavního práva do obchodního rejstříku není jasné, kdo by měl prioritu při vymáhání pohledávky. Navíc dle stanov družstva může být členem družstva toliko fyzická osoba s trvalým pobytem na území ČR, a nikoliv právnická osoba. Převod družstevního podílu na jiného člena či osobu je možný jen za splnění podmínek uvedených ve stanovách. Zápisem požadované změny do obchodního rejstříku by byla významným způsobem omezena práva družstva nakládat se svým majetkem a úsilí navrhovatele o zápis do obchodního rejstříku hraničí s podvodem. Na danou věc se vztahuje ustanovení občanského zákoníku o finanční asistenci, která vyžaduje vždy souhlas členské schůze.

III.

Důvodnost odvolání

6. Po přezkoumání napadeného usnesení dle § 212 o. s. ř. odvolací soud dospěl k závěru, že odvolání je důvodné.

7. Dle § 1319 odst. 1 o. z., určí-li tak zástavní smlouva, vznikne zástavní právo k movité věci zápisem do rejstříku zástav.

Dle § 1322 o. z.

- (1) Zástavní právo k podílu vzniká zápisem do veřejného rejstříku, ve kterém je korporace zapsána.
- (2) Zástavce nebo zástavní věřitel oznámí korporaci vznik zástavního práva bez zbytečného odkladu; oznámení se však nevyžaduje, dal-li příslušný orgán korporace k zastavení podílu souhlas.

Ze znění citovaného § 1322 odst. 1 o. z. s přihlédnutím k legální definici pojmu „korporace“ v § 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích („dále jen „ZOK“) a rovněž s přihlédnutím k níže citovanému § 48 odst. 1 písm. f) z. v. r. vyplývá, že zastavit lze též členský podíl v družstvu.

8. Ohledně účelu, podmínek a způsobu vzniku zástavního práva k podílu v obchodní korporaci se odvolací soud ztotožňuje se závěry uvedenými v odborné literatuře, podle nichž v občanském zákoníku zákonodárce nejprve upravuje způsob vzniku zástavního práva k movitým věcem obecně v § 1317 a 1318 ObčZ, přičemž je zjevné, že ne pro všechny movité věci lze způsoby vzniku zástavního práva uvedené v označených ustanoveních využít. Např. podíl v korporaci, který není vtělen do cenného papíru, nelze jakožto věc nehmotnou ani předat zástavnímu věřiteli, ani označit či odevzdat třetí osobě. Právě z tohoto důvodu jsou následně v § 1320 až 1342 ObčZ upraveny způsoby vzniku zástavního práva v případech, kdy nelze (či není vhodné) mody zakotvené v § 1317 a 1318 ObčZ využít.[...] Stanoví-li nový občanský zákoník, že zástavní právo k podílu v korporaci vzniká zápisem do veřejného rejstříku, chce tím nepochybně docílit toho, aby údaj o zastavení podílu byl veřejně dostupný každému a byl chráněn principem (formální i materiální) publicity veřejného rejstříku. Tento požadavek zápis zástavního práva do rejstříku zástav zcela nesplňuje, zejména jde-li o formální publicitu. Připuštěním vzniku zástavního práva k podílu zápisem do rejstříku zástav by navíc došlo k narušení jednoty významu zápisů ve veřejném rejstříku a zpochybnění materiální publicity obchodního rejstříku. Zákon o veřejných rejstřících totiž nestanoví, že do obchodního rejstříku se zapisuje vznik zástavního práva, ale zástavní právo k podílu v korporaci. Jestliže by zástavní právo k podílu v korporaci mohlo vzniknout zápisem do rejstříku zástav, bylo by stejně nutné je zapsat i do obchodního rejstříku, tentokrát však s deklaratorním účinkem. Zápis v obchodním rejstříku by pak měl buď účinek deklaratorní, vzniklo-li by zástavní právo zápisem do rejstříku zástav, nebo konstitutivní, jestliže by vzniklo až zápisem do obchodního rejstříku DĚDIČ J., ŠUK P.: K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. Obchodněprávní revue 6/2014, s. 167.

9. Dle § 48 odst. 1 písm. f) z. v. r. do obchodního rejstříku se o obchodní korporaci zapíše také zástavní právo k podílu v korporaci, ledaže je představován cenným papírem nebo nesplacenou akcií; nesplacenou akcií se rozumí i případ, kdy byl splacen emisní kurs, ale akcie nebyla vydána.

10. Dle komentářové literatury, s jejímiž závěry se odvolací soud rovněž ztotožňuje, podíl v družstvu (družstevní podíl) lze převádět za podmínek uvedených v § 599–601 ZOK, družstevní podíl v bytovém družstvu dále za podmínek uvedených v § 736 ZOK. Z § 1320 odst. 2 ObčZ však plyne, že společenská smlouva (zakladatelská listina, stanovy) může pro zastavení podílu stanovit přísnější pravidla než pro jeho převod a mohou jeho zastavení i zcela zakázat. Nejde zřejmě zastavit podíl v korporaci ani v případě, kdy byl sjednán zákaz zatížení nebo zcizení podílu v korporaci jako věcné právo. [...] Složitější situace je u zápisu zástavního práva k družstevnímu podílu. Jde o to, že členové družstva a družstevní podíly se do obchodního rejstříku obecně nezapisují. Aby bylo možné zapsat zástavní právo k družstevnímu podílu, bude nutno současně zapsat nejen zástavní právo k podílu, ale i člena a jeho členský podíl. K návrhu na zápis zástavního práva k podílu v korporaci je třeba přiložit zástavní smlouvu. Z § 1314 ObčZ plyne, že zástavní smlouva musí být písemná, a z § 209 odst. 2 ZOK lze dovodit požadavek úředně ověřeného podpisu na zástavní smlouvě k podílu ve společnosti s ručením omezeným, a tedy i komanditní společnosti. Dále je třeba doložit splnění podmínek stanovených zákonem nebo společenskou smlouvou (zakladatelskou listinou, stanovami) pro možnost zastavení podílu, zejména souhlas příslušného orgánu společnosti. [...] K návrhu na zápis zástavního práva k členskému podílu bude nutno také doložit, že zástavce je členem družstva, neboť tato skutečnost na rozdíl od komanditní společnosti a společnosti s ručením omezeným ze zápisu z

obchodního rejstříku neplyne. K zápisu osob, které se budou do obchodního rejstříku zapisovat v souvislosti se zápisem zástavního práva, se vyžaduje jejich souhlas podle § 12, pokud neplyne z jiných k návrhu přikládaných listin (HAVEL, M., ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol.: Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, s. 111-114).

11. S ohledem na shora citovaná zákonná ustanovení a podaný výklad dospěl odvolací soud k závěru, že soud prvního stupně pochybil, když bez dalšího uzavřel, že zápis zástavního práva k družstevnímu podílu není možný.

12. Zástavní právo k podílu v korporaci, včetně družstevního podílu, vzniká zápisem do veřejného rejstříku, ve kterém je korporace zapsaná, což je v daném případě obchodní rejstřík.

13. Soud prvního stupně se vzhledem k závěru o principiálním vyloučení zápisu zástavního práva k družstevnímu podílu do obchodního rejstříku nezabýval tím, zda stanovy družstva zastavení členského podílu připouští, ani konkrétním rozsahem údajů, jež musí být v této souvislosti do obchodního rejstříku zapsány (a vzhledem ke konstitutivní povaze zápisu i bezvýjimečně obsaženy v návrhu), ani tím, zda navrhovatel všechny tyto skutečnosti doložil příslušnými listinami.

14. S ohledem na shora uvedené důvody odvolací soud usnesení soudu prvního stupně zrušil dle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení podle § 221 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

15. V dalším řízení soud prvního stupně zejména vyzve navrhovatele k doplnění návrhu o zápis člena družstva a jeho členského podílu, zjistí, zda zastavení členského podílu je v souladu se stanovami družstva, zda zástavní smlouva splňuje náležitosti stanovené zákonem, bude se zabývat tvrzeným odstoupením od úvěrové smlouvy a ověří, zda všechny skutečnosti navržené k zápisu do obchodního rejstříku mají podklad v předložených listinách, a zda je dán souhlas dotyčných členů družstva se zápisem do obchodního rejstříku dle § 12 z. v. r.